

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

План

- 1. Зміст педагогічної діяльності та її особливості.**
- 2. Основні види і функції педагогічної діяльності.**
- 3. Структура педагогічної діяльності педагога.**
- 4. Стилi педагогічної діяльності.**
- 5. Професійна позиція педагога.**

Педагогічна діяльність – це самостійний вид людської діяльності, в якій з покоління в покоління реалізується передача соціального досвіду, матеріальної і духовної культури.

Педагогічна діяльність – діяльність учителя, змістом якої є таке керівництво діяльністю учнів у навчально-виховному процесі, яке забезпечує розвиток головних сфер його особистості.

СТРУКТУРА ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ:

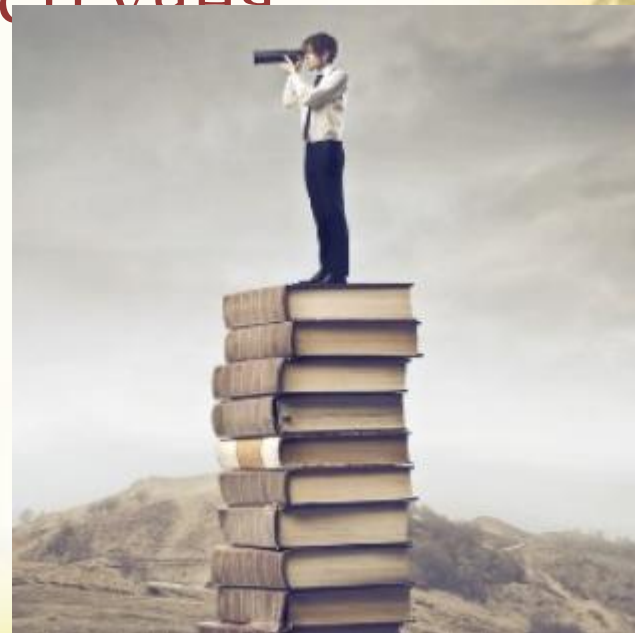
- мета
- суб'єкт
- об'єкт
- операційний компонент
(способи, прийоми)
- зміст і результат.

Мета педагогічної діяльності – виховання
Людини.

На думку Ю.М. Кулюткіна, мету педагогічного
впливу завжди планують як певні ефекти
просування, змін особистості учня

Цілі педагогічної
діяльності мають як
короткочасний, так і
тривалий характер

Педагогічні цілі за ступенем своєї спільності утворюють певну ієрархічну систему.

1. **Вихідні (загальні)** визначають спрямованість роботи певної системи освіти Вихідні втілюються в конструктивних.
2. **Конструктивні** визначають способи і характер досягнення вихідних цілей за певних умов. Ці цілі зумовлюють рівень розвитку знань, умінь, сформованість певних рис особистості на конкретному етапі освіти. Вони мінливі й динамічні, залежать від критеріїв оцінки розвитку учнів, змісту, форм, методів освіти.
3. **Оперативні** – їх визначає учитель під час реалізації програми навчально-виховної роботи в конкретних умовах школи і певного класу. Оперативні цілі завжди будуть стосовно тих різноманітних педагогічних ситуацій, з якими має справу вчитель-практик.

Суб'єктом педагогічної діяльності є вчитель,
педагогічний колектив школи,

об'єктом – учень,
учнівський колектив.

Особливості педагогічної діяльності:

- вона є мета-діяльністю, такою, що надбудовується над діяльністю учня, творить іншу діяльність.
- є динамічною, адже, об'єкт педагогічної праці – учень – постійно змінюється, розвивається
- потребує безпосередніх контактів з учнями, налагодження взаємодії.
- педагог виступає і виконавцем і інструментом
- в процесі своєї педагогічної роботи вчитель виховує не лише спеціально організованою виховною діяльністю, а й змістом предмета, який викладає.

«Працю вчителя ні з чим не можна порівняти, ні зіставити. Ткач уже через годину бачить плоди своєї праці. Сталевар через кілька годин радіє з гарячого потоку металу – це вершина його мрії; хлібороб через кілька місяців милується колосками і жменею зерна, вирощеного на полі...А вчителеві треба працювати роки й роки, щоб побачити предмет свого творіння; буває, минають десятиріччя, і ледве-ледве починає позначатися те, що ти замислив; ні в кого так часто не гостює почуття незадоволення, як в учителя...»

**«Як виховати справжню людину»
В.О.Сухомлинський**

Основні види педагогічної діяльності

□ *Непрофесійна* – вид педагогічної діяльності, якою займаються всі люди в повсякденному житті, не маючи спеціальної педагогічної освіти і педагогічної кваліфікації. Здійснюючи виховний вплив, вони діють інтуїтивно, не вміючи обґрунтувати свою позицію.

□ *Професійна* – потребує спеціальної освіти і здійснюється у спеціальних навчально-виховних і освітніх закладах. Фахівець діє свідомо, спираючись на систему принципів, правил, прийомів.

Види педагогічної діяльності: (Кузьміна В.М., Сластеліна В.А., Щербакова А.І)

- *діагностична* – пов'язана з вивченням учнів та встановленням рівня їх розвитку, вихованості
- *орієнтувально-прогностична діяльність* – виражається в умінні вчителя ставити діагноз та визначати напрямок майбутньої виховної діяльності, її конкретні цілі й завдання на кожному етапі виховної роботи, прогнозувати її результати;
- *конструктивно-проектувальна* -передбачає постійне вдосконалення педагогом методики проведення різних навчально-виховних заходів;
- *організаційна* – спрямована на залучення учнів в намічену виховну роботу та стимулювання їх активності.

Функції педагогічної діяльності:

- ✓ Управління процесом навчання, виховання, розвитку і виховання особистості
- ✓ Цілепокладання
- ✓ Діагностування
- ✓ Прогнозування
- ✓ Проектування
- ✓ Планування
- ✓ Інформування
- ✓ Організація, оцінка і контроль
- ✓ Корегування, аналіз і дослідження

“... Вчитель має бути благочестивий, розсудливий, смиренномудрий, лагідний, стриманий, не п'яниця, не блудник, не хабарник, не гнівливий, не заздрісний, не сміхотворець, не лихослов, не чародій, не басноказатель, не посібник єрисей, але прихильник благочестія, в усьому являючи собою взірець добрих діл... Взявши увірену йому дитину, повинен дбайливо навчати її корисних наук...”

Професіограма вчителя середньої загальноосвітньої школи

Властивості особистості педагога:

- а) **суспільна спрямованість**: формування наукового світогляду та соціальні потреби передової людини; загальнолюдські моральні риси та якості; ціннісні орієнтації; усвідомлення громадського обов'язку; суспільна активність і обізнаність з подіями світового і місцевого життя; прагнення до висот своєї професії;
- б) **професійно-педагогічна спрямованість**: інтерес і любов до дітей, захопленість педагогічною професією; вміння психолого-педагогічних спостережень за дітьми; педагогічна уява; педагогічний такт; організаторські здібності, почуття справедливості; вимогливість до себе і до дітей; наполегливість, цілеспрямованість; комунікативність; врівноваженість, витриманість, самооцінка і самокритичність; висока професійна працездатність.

Підласий І.П. визначає
професіограму вчителя як
особливі професійні і
суспільні вимоги до вчителя.
Серед них – педагогічні
здібності, професійні та
людські якості педагога.

Ю.Н. Калютін виділяє *три* групи особистісних якостей:

**розвиток у педагога
емпатії*

** здатність до активного
впливу на учня*

** здатністю “володіти
собою”*

Якості особистості вчителя:

- ▣ **Особистісно-етичні:** почуття обов'язку і громадянської відповідальності; гуманізм, щиросердя; уважність; доброзичливість; свідоме ставлення до праці і дисциплінованість;
- ▣ **Індивідуально-психологічні:** широта і глибина пізнавальних інтересів; ясність і критичність розуму; винахідливо емоційна чуйність і стійкість; довгочасна пам'ять;
- ▣ **Педагогічні:** високий рівень професійно-педагогічної підготовки; інтерес до педагогічної діяльності; любов до справи і дітей; педагогічний такт; педагогічне мислення; професійно педагогічна працездатність;
- ▣ **Професійні та загальнонаукові:** теорія відповідного предмету (математики, української мови і літератури, хімії, географії і т.д.); основи суміжних предметів; філософські, економічні, соціально-політичні, правові знання; світова і вітчизняна культура; іноземна мова.
- ▣ **Фізіологічні та психологічні:** вікові особливості розвитку організму школяра; психологія виховання і навчання; психологія вчителя; психологія керівництва учнівським колективом.
- ▣ **Педагогічні та методичні.**

“Вчитель, або майбутній вчитель повинен так чи інакше визнати, що ефективність його діяльності, як і оригінальність його людського прояву, залежить від особистісної залученості. Він повинен визнати, що не може існувати в двох сферах – професійній і особистому житті. Якщо він обрав для себе професію вчителя, то вона повинна стати його головною справою, засобом створення свого Я.”

М. Грінка

Педагог (від гр. «Вихователь») - 1) особа, фахом якої є навчання й виховання (шкільний учитель, вихователь дошкільного закладу, школи-інтернату, викладач вищого навчального закладу тощо;

2) науковий працівник, який досліджує проблеми педагогіки як науки

(С. У. Гончаренко)

Педагог - фахівець, який має спеціальну підготовку і професійно проводить навчально-виховну роботу в різних освітньо-виховних системах

(В.В. Ягупов)

Учитель (у вузькопедагогічному значенні) - фахівець, який проводить навчальну й виховну роботу з учнями в загальноосвітніх школах.

Учитель (в широкому значенні) - мислитель, громадський діяч, який формує погляди і переконання людей, допомагає їм знайти свій шлях у житті
(С. У. Гончаренко)

Педагогічна діяльність - діяльність педагога в навчально-виховному процесі, спрямована на формування і розвиток особистості вихованців

(С.У.Гончаренко)

Педагогічна діяльність - особливий вид соціальної діяльності, спрямований на передавання від старших поколінь молодшим культури і досвіду, накопичених людством

(О.А. Орлов)

Професійна діяльність учителя - вид постійно виконуваної діяльності, специфіка якої полягає у психолого-педагогічному впливі педагога на учнів з урахуванням їхніх індивідуальних та вікових особливостей, запитів, інтересів, захоплень, духовного світу і водночас у цілеспрямованому управлінні процесом навчання і розвитку особистості

(М.І.Дьяченко, Л.О.Кандибович)

Педагогічна дія - процес усвідомленого вирішення суперечностей, що виникають між окремими учасниками педагогічної взаємодії.

Педагогічна взаємодія - система синергетичної взаємодії суб'єктів навчального процесу, що розгортається на рівні різних діяльнісних підсистем і спрямована на навчання, освіту, виховання, розвиток, формування особистості

(І.М. Цимбалюк)

Професія (від лат. *professio* - офіційно зазначене заняття, спеціальність) - це сталий і відносно широкий рід трудової діяльності, що потребує певних знань і навичок та є джерелом існування людини

(Словник іншомовних слів)

Професіограма - це сукупність найбільш важливих з погляду професії знак, особливостей, професійно значущих знань, умінь, навичок і здібностей

(О.А.Орлов)

Професіограма вчителя - це перелік вимог, що ставляться до його злостості, здібностей, майстерності і психолого-фізичних можливостей

(М.І.Дьяченко, Л.О.Кандибович)

«Бути майстром педагогічної справи – це означає мати вихідну позицію...яка є особистісно-гуманною;...це яскрава особистість, мудра, чуйна, доброзичлива і принципова людина;...це першо-дослідник теоретичних рекомендацій, який може їх переконливо довести або спростувати....Його творчість може збагатити педагогічну науку і практику новими висновками, дати початок новим ідеям і підходам».

Ш. О. Амонашвілі

Структура педагогічної діяльності:

Діагностична діяльність

(від гр. *diagnosis* -розпізнавання, визначення)

Цей вид діяльності вчителя передбачає:

- вивчення індивідуально-психологічних особливостей учнів, рівня їхньої вихованості;
- виявлення рівня їхньої освіченості (оцінення навчальних досягнень учнів, якості знань, умінь, навичок);
- встановлення причин, що перешкоджають досягненню бажаного ступеня розвитку рис і якостей особистості школяра;

Орієнтовно-прогностична діяльність (гр. *prognosis* -передбачення)

Цей вид діяльності вчителя полягає у:

- прогнозуванні, яким буде формування і розвиток особистості школяра (якостей, почуттів, волі та поведінки);
- врахуванні можливих відхилень у його розвитку;
- прогнозуванні ходу педагогічного процесу загалом чи окремого уроку;
- передбаченні того, як учні сприйматимуть новий навчальний матеріал

Конструктивно-проектувальна діяльність

Цей вид педагогічної діяльності зорієнтований на:

- вміння педагога корегувати цілі і зміст освіти та виховання на основі врахування потреб й інтересів школярів, можливостей матеріальної бази, власного досвіду;
- добір учителем методик, в яких оптимально поєднані форми, методи і засоби навчання, зміст навчальної інформації;
- планування системи прийомів стимулювання навчально-пізнавальної активності учнів;
- створення особистісно-розвивального навчального середовища

Організаційна діяльність

Така діяльність учителя передбачає:

- планування й координування спільної роботи;
- залучення учнів до організації та проведення різних видів діяльності (соціально-орієнтованої, трудової, естетичної, екологічної, спортивної та ін.);
- розвиток у них стійкого інтересу до навчання, праці та інших видів діяльності

Практична діяльність

Ця діяльність вчителя спрямована на:

- розроблення й впровадження ефективних педагогічних методик, технологій навчання;
- проведення конкретних педагогічних заходів;

- оволодіння педагогічною технікою тощо

Комунікативно-стимулююча діяльність

пов'язана з впливом на учнів особистісних якостей педагога (його моральна культура, чарівність, теплота, турбота, вміння встановлювати і підтримувати добро зичливі стосунки, власний приклад)

Аналітико-оцінна діяльність

Передбачає:

- аналіз результатів навчально-виховного процесу;
- виявлення в ньому позитивних сторін і недоліків;
- порівнювання досягнутих результатів у навчанні учнів з поставленими цілями та завданнями;
- оцінювання цих результатів;
- корегування педагогічного процесу;
- пошук шляхів його поліпшення

Дослідницька-творча діяльність
має два рівні:

перший рівень пов'язаний з творчим застосуванням відомих педагогічних та методичних ідей у навчальному процесі

другий передбачає осмислення і творчий розвиток того нового, що виходить за межі відомої теорії, використання передового педагогічного досвіду

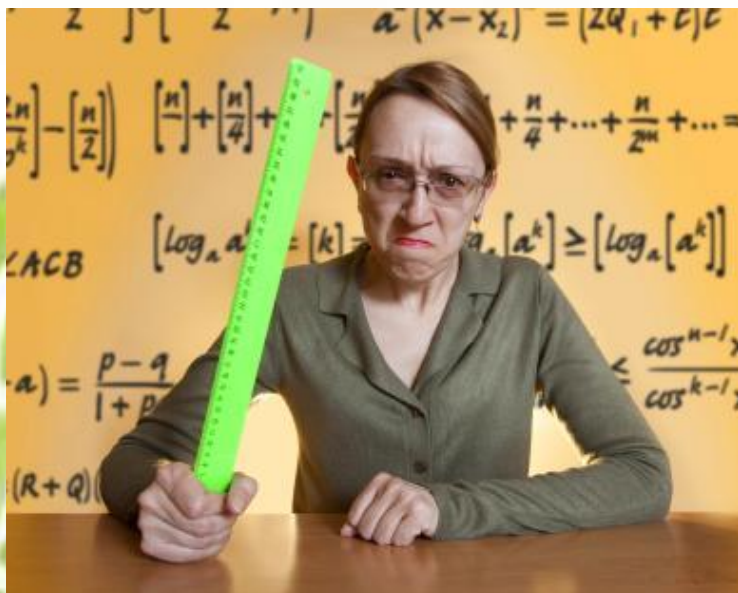
Стиль діяльності – це "індивідуальне
своєрідне поєднання прийомів та способів,
які забезпечують найкраще виконання
діяльності".

В.С. Мерлін

За К. Левіним стилі поведінки відносяться до типу прийняття рішення керівником та визначені три стилі керівництва: **авторитарний, демократичний та потурання**. В подальших дослідженнях були введені такі визначення, як директивний, колегіальний та дозволяючий. Ці визначення найчастіше використовуються відносно діяльності (поведінки) взаємодії та спілкування. В аналізі стилів виділяють дві сторони: змістовну та технічну, тобто формальну (прийоми, способи)

За Г.М. Андреєвою, **авторитарний стиль** з формального боку характеризується діловими, скороченими вказівками, заборони без послаблень, з погрозами, чітке мовлення, непривітний тон, похвала та осудження суб'єктивні, емоції не враховуються, показ прикладів — не система, позиція лідера — поза групою. Змістовний бік характеризується тим, що справи в групі плануються заздалегідь (у всьому обсязі), визначається лише безпосередня мета, подальша — невідома, голос керівника — вирішальний.

Демократичний стиль з формального боку характеризується тим, що інструкції надходять у формі пропозицій, товариський тон мовлення, похвала та осудження — з порадами, розпорядження та заборона з дискусіями, позиція лідера — в середині групи. Змістовний бік визначається тим, що заходи плануються в групі, за реалізацію пропозицій відповідають всі, всі розділи роботи не тільки пропонуються/ а й обговорюються.

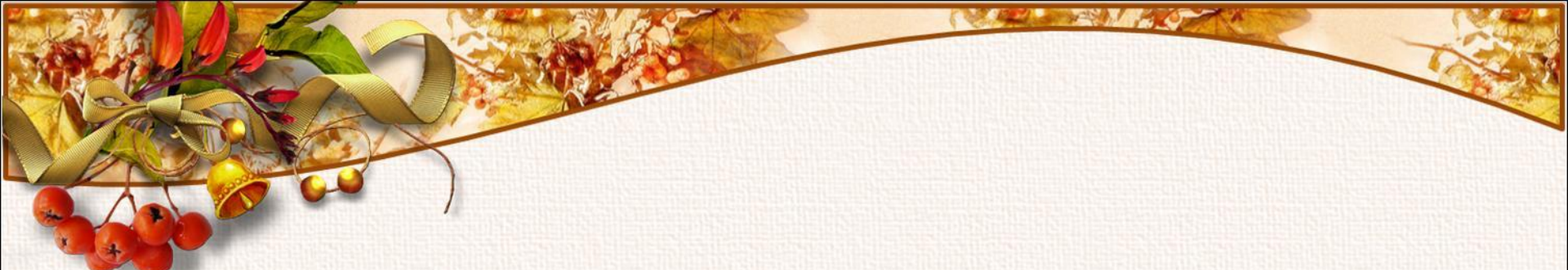
Стиль потурання з формального боку — тон конвенціональний, відсутність похвали та осудження, ніякого співробітництва, позиція лідера — непомітна з боку групи. Змістовний бік характеризується тим, що справи в групі ідуть самі по собі,

А.К. Маркова визначає їх таким чином.

Авторитарний стиль. Учень розглядається як об'єкт педагогічного впливу, а не рівноправний партнер. Вчитель особисто вирішує, приймає рішення, встановлює жорсткий контроль за виконанням своїх вимог, використовує свої права без врахування ситуації та думок учнів, не пояснює свої дії учням. Внаслідок чого учні втрачають активність чи здійснюють її тільки під керівництвом вчителя, характеризуються низькою самооцінкою та агресивністю. При авторитарному стилі сили учнів спрямовані на психологічний самозахист, а не на засвоєння знань та особистісний розвиток.

Демократичний стиль. Учень розглядається як рівноправний партнер по спілкуванню, колега у спільному пошуку знань. Вчитель приймає рішення разом з учнями, враховує їх думку, підтримує самостійність суджень, враховує не тільки успішність, але і особистісні якості учнів. Методами впливу є спонукання до дій, порада, прохання. У вчителів з демократичним стилем керівництва школярі частіше відчують стан спокійного задоволення, високої самооцінки. Вчителі цього стилю більше уваги звертають на свої психологічні уміння, для них характерна велика професійна стійкість, задоволення своєю професією.

Ліберальний стиль. Вчитель відходить від прийняття рішення, передає ініціативу учням, колегам. Організацію та контроль діяльності учнів здійснює без системи, проявляє нерішучість, коливання, В класі нестійкий мікроклімат, замасковані конфлікти.

За характером включеності в діяльність педагога спілкування, В.А. Кан-Калік диференціював стилі:

- **стиль захопленості** педагога спільно з учнями творчою діяльністю і є вираженням відношення вчителя до своєї справи, до своєї професії;
- **стиль дружнього відношення**, яке служить загальним фоном та передумовою успішності взаємодії вчителя з класом (ні в якому разі не переходячи до фамільярного). Товариськість повинна бути педагогічно доцільною, не протирічити загальній системі взаємодії педагога з дітьми.
- **стиль спілкування — дистанція**, яка є вираженням авторитарного стилю, який позитивно впливає на зовнішні показники дисципліни, організованість учнів, але може призвести до особистісних змін — конформізму, фрустрації, неадекватності самооцінки, зниження рівня домагань.
- **стиль спілкування " — залякування та загравання** цим свідченням професійної недосконалості педагога

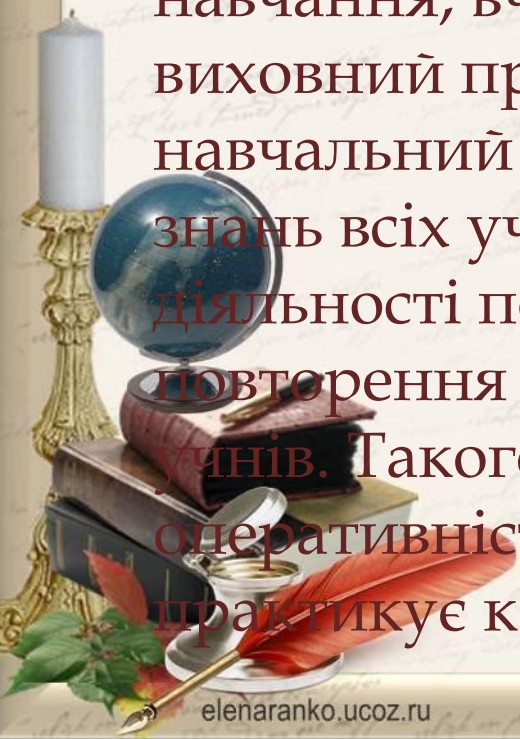
А.К. Маркова та А.Я. Ніконова виділили 4 типи індивідуальних стилів, які характеризують сучасного вчителя.

Емоційно-імпровізаційний стиль (ЕІС). Вчителя з ЕІС вирізняє переважна орієнтація на процес навчання. Пояснення нового матеріалу такий вчитель буде логічно, цікаво, але в процесі пояснення у нього відсутній зворотній зв'язок з учнями. Під час опитування вчитель з ЕІС звертається до великої кількості учнів, в основному сильних, які його цікавлять, опитує їх у швидкому темпі, задає неформальні питання, але мало дає їм говорити, не чекаючи, поки вони сформулюють відповідь самостійно.

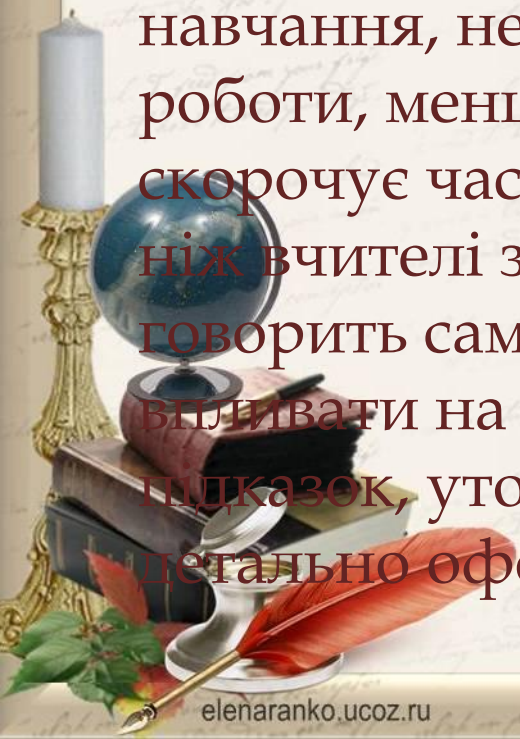

Емоційно-методичний стиль (ЕМС). Для вчителя з ЕМС характерні орієнтація на процес і результати навчання, адекватне планування навчально-виховного процесу, висока оперативність, деяка перевага інтуїтивності над рефлексивністю. Орієнтуючись як на процес, так і на результати навчання, вчитель адекватно планує навчально-виховний процес, поетапно відпрацьовує весь навчальний матеріал, уважно слідкує за рівнем знань всіх учнів (як сильних, так і слабких), в його діяльності постійно представлені закріплення і повторення учбового матеріалу, контроль знань учнів. Такого вчителя вирізняє висока оперативність, він часто змінює види робіт на уроці, практикує колективні обговорення.

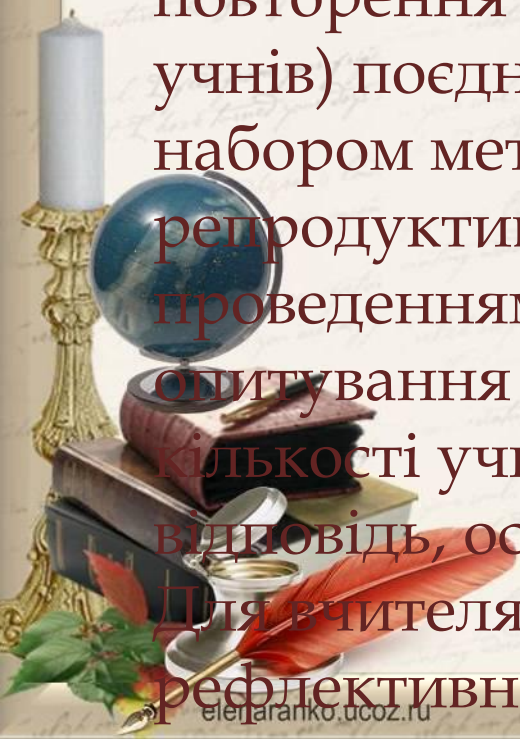
Розмірковуючо-імпровізаційний стиль (РІС). Для вчителя з РІС характерні орієнтація на процес і результати навчання, адекватне планування навчально-виховного процесу, В порівнянні з вчителями емоційних стилів, вчитель з РІС проявляє меншу винахідливість у підборі і варіюванні методів навчання, не завжди може забезпечити високий темп роботи, менше практикує колективні обговорення, скорочує час спонтанних висловлювань під час уроку, ніж вчителі з емоційним стилем. Учитель з РІС менше говорить сам, особливо під час опитування, та прагне впливати на учнів непрямым шляхом (за допомогою підказок, уточнень і т.д.), дає можливість, учням детально оформити відповідь.

Розмірковуючо-методичний стиль (РМС).

Орієнтуючись переважно на результати навчання і адекватно плануючи навчально-виховний процес, вчитель з РМС проявляє консерватизм у використанні засобів педагогічної діяльності. Висока методичність (систематичність закріплення, повторення навчального матеріалу, контроль знань учнів) поєднується з невеликим, стандартним набором методів навчання, перевагою репродуктивної діяльності учнів, рідким проведенням колективних обговорень. Під час опитування вчитель з РМС звертається до невеликої кількості учнів, дає кожному багато часу на відповідь, особливу увагу приділяє слабким учням. Для вчителя з РМС характерна в цілому рефлексивність.

ДЯКУЮ ЗА УВАГУ!

